THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.

דאס אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

א גוט וואָרט פאַרן "אימיגראַנט אין פעלצל"

מיר האָבן שוין גאַנץ לאַנג ניט געהערט דאָ אין דער עפנטלאַכקייט א גוט וואָרט פאַר דעם צענטראַל און מזרח אייראָפּייאישן אימיגראַנט, — "דעם אימיגראַנט אין פעלצל", ווי מען האָט אים דאָ אמאָל געהאַט באַצייכענט, און ניט צום שלעכטן.

מען קאָן ניט זאָגן, אז דער דאָזיקער סאָרט אימיגראַנט האָט ניט קיין פריינט אין קאַנאַדע. עס זיינען דאָ א סך אָנגעזעהענע פּאָליטישע טויער און געשעפטסלייט. וואָס זעען דעם גרויסן שאָדן וואָס וועט פאַראורזאַכט צום לאַנד און די שטערונג צו דער אנטוויקלונג פון זיינע נאַטירלאַכע רייכטימער, וואָס די באַשריינקונג פון דעם סאָרט איינוואַנדערונג, ברייגנט. די עפנטלאַכע מיינונג איז אָבער ביי אונז איצט באַהערשט פון דער שרייענדיקער ריכטונג פון בישאָפ לאַיד און זיין ביטערער שנאה צו די "מיט-קנאַבל שמעקנדיקע אויסלענדער", — אָבער קיינער וואָנט ניט צו זאָגן הויך א גוט וואָרט פאַר די "ניט-פאַרגעצויגענע אימיגראַנטן", כדי ניט פאַרשריען צו ווערן ווי א פאַררעטער.

עס איז געווען א צייט, ווען די פאַרמערס זיינען געווען באַוואונדערט פריי פון פאַראורטיילן אין דער הינזיכט, און זיינען געווען צופרידן מיט וועלכער ס'איז איינוואַנדערונג אבי צו פאַרפילן די פּוסטקייטן פונ'ם לאַנד. קיין מאַנגל פון לאַנד איז דאָך דאָ ניטאָ. און די פאַרמערס זיידן דאָך באַזונדערס פון דער שיטערקייט פון דער באַפעלקערונג, וואָס מאַכט אַזוי שווערער צו קריגן גוטע וועגן און אנדערע קאָמוניקאַציע מיטלען, גוטע שולען, און א. וו.

לעצטנס זיינען אָבער די פאַרמערס אויך אריין אין די רייען פון די אימיגראַנטן שונאים, און עס גייט כמעט ניט דורך קיין צוזאַמענפאַר פון וועלכער ס'איז פאַרמער אָרגאַניזאַציע, וואו עס זאָל ניט גענומען ווערן א שטעלונג, וואָס איז ניט גינסטיק צו איינוואַנדערונג בכלל, און צו קאַנטינענטאַלער איינוואַנדערונג בפרט. און עס איז געווען די פאַרמער רעגירונג פון אלבערטא, וואָס איז געווען די ערשטע, נאָך מיט א פאָר יאָר צוריק, צו יוגנדן זיך צו דער פעדעראַלער רעגירונג מיט דער פאָדערונג, אז מען זאָל ניט שיקן קיין אלבערטא קיין צענטראַל-אייראָפּייאישע אימיגראַנטן.

די ענדערונג אין דער שטעלונג פון די פאַרמערס קאָן דערקלערט ווערן מיט צוויי טעמים: ערשטנס, איז די קאַנקורענץ אויפ'ן תבואה מארק פון דער וועלט געוואָרן שאַרפער, און זיי האָבן מורא פאַר א צו גרויסער פאַר מער איינוואַנדערונג, וואָס קאָן פאַרגרעסערן די איבער-פּראָדוקציע, און, צווייטנס, איז עס ניט אויסגעשלאָסן, אז זיי זיינען געווארן פון דעם קלד-קלוקס קלעניש גייסט און וואָס כאַפּט ארום לעצטנס באַזונדערס די דאַרפישע געגנטן פון די פריירי פּראָווינצן.

און ס'איז דערפאַר א נייעס, ווען מען הערט א גוט וואָרט פאַר דעם צענטראַל-אייראָפּייאישן אימיגראַנט, און דוקא אויף א פאַרמערשן צוזאַמענקום, — ווי דאָס האָט פאַסירט לעצטע וואָך אויף דעם צוזאַמענפאַר פון די פאַראייניקטע פאַרמערס פון מאַניטאָבאַ, אין ברענדאָן, וואָס איז ווערט צו פאַרצייכנט ווערן.

דער צוזאַמענפאַר האָט זיך איינגעלאַך לכתחילה פאַרמאָסטן אָנצונעמען זייער א שאַרפע רעזאָלוציע קעגן דער צענטראַל-אייראָפּייאישער אימיגראַציע. ער איז געווען געגוינט צו באַשליסן צו גונסטן פון א קוואָטאַ פון פינף-און-צוואַנציק פּראָצענט פאַר די צענטראַל אייראָפּייאישע אימיגראַנטן, אין פאַרגלייך מיט דער איינוואַנדערונג פון בריטישע אימיגראַנטן פון ענגלאַנד און אמעריקע אין דעם באַטרעפנדיקן פאַרגאַנגענעם יאָר.

אָבער דאָ האָט זיך אריינגעמישט דער געוועזענער אימיגראַציע מיניסטער און דער איצטיקער סענאַטאָר, מר. פאָרק, — כאָטש מען האָט פון אים, לויט זיינע האַנדלונגען בעת ער איז געווען אָנפירער פון דעם אימיגראַציע דעפּאַרטמענט, דאָס ניט געקאָנט דערוואַרטן. ער האָט אָנגעוויזן, אז קאַנאַדע גוויטקט זיך נאָך אין דעם צענטראַל-אייראָפּייער, וועלכער איז דער איינציקער, וואָס קאָן אַנטוויקלען געוויסע שטרעקעס לאַנד, — די שטרעקעס, וואָס זיינען באַדעקט מיט וואַלד און פאָדערן גרויסע אָנשטייגונגען פון כחות זיי אָפּצורייניקן.

גוט כאָטש, וואָס מר. פאָרק האָט זיך אויף דעם איצט דערמאָנט. די "אימיגראַנטן אין פעלצלאַך" האָבן פאַרוואַנדלט אין פּראָדוקטיווע און בלי-ענדיקע געגנטן ריזיקע שטחים, וואָס וואָלטן אָן זיי פאַרבליבן ווילדערנישן נאָך דורות. קאַנאַדע מוז וויטער האָבן די אימיגראַנטן, אויב זי וויל זיך באַפרייען פון די ריזיקע ווילדערנישן וואָס זיינען נאָך פאַרבליבן, — מאָגן די אימיגראַנטן שונאים ווי קריצן מיט זייערע ציין.

דער אַרגומענט האָט זייער שנעל געוויזן אויף דעם פאַרמערס צוזאַמענפאַר, און די דראָסטישע רעזאָלוציע איז שטאַרק פאַרמילדערט געוואָרן, אין אָנקלאַנג מיט מר. פאָרקס דערקלערונגען. אין דעם איצטיקן מאָמענט, ווען מען רעדט שוין ביי אונז וועגן אן אימיגראַציע קוואָטאַ, לויט'ן אמעריקאַנער מוסטער, זיי וועגן אן אומפאַרמיידלאַכער זאַך, איז עס א געוויסס פונ'ם אימיגראַנטן פריינטלאַכן שטאַנדפּונקט, נאָר אזא ציזאַמענפאַר ווירקט ניט אויף דער דערנעענטערונג פון אזא סאָרט אימיגראַציע געזעץ.

האַנדלשאַפט און ברודערשאַפט

פרעמיער בראונלי, פון אַלבערטאַ, האָט די טעג געלאָזן וויסן פרעמיער ברעקען, פון מאַניטאָבאַ, אז זיין רעגירונג האָט באַשלאָסן צו קויפן די שטיינער פאַר דער נייער אַדמיניסטראַטיווער געבייודע פון דעם מינדאַל שטיין-האַקערייען, מאַניטאָבאַ, — אַנשטאָט צו קויפן זיי אין אינדיאַנאַ, ווי עס איז פריער געווען געפּלאַנט.

דאָס איז א קניף פון אן ערך פערטל מיליאָן דאָלאַר, — א באַדייטענדיקער מסחר פאַר מאַניטאָבאַ, וואָס וועט אין א געוויסער מאָס העלפן דאָ לייען די ארבעסלאָזיקייט פראַגע. דער באַשלוס פון דער אלבערטער רעגירונג וועט דאָ דערפאַר וואָרעם באַגריסט ווערן.

מיר דאַרפן אָבער ניט מאַכן דעם טעות צו מיינען, אז אלבערטאַ איז דערמיט אויסן געווען מאַניטאָבעס טובה און האָט געהאַט אור ארבעסלאָזיקייט. דער אמת איז, אז אלבערטער רעגירונג האָט לכתחילה בדעה צו קויפן די שטיינער אין אַמעריקע, — גלייך ווי אַמעריקע וואָלט ערשט ניט לאַנג ניט ארויפגעלייגט קיין הויכע טאַריפן אויף קאַנאַדער לאַנדווירטשאַפטלאַכע פּראָדוקטן, און גלייך ווי צו איר וואָלט ניט געהאַט קיין שייכות דער פאַטריאָטישער רוף צו קויפן, וואָס מען קאָן נאָר, אין קאַנאַדע גופא . . .

אָבער פרעמיער ברעקען האָט געקעמפט פאַר דעם באַשטעל. ער האָט געפאָדערט, אז מען זאָל כאָטש געבן מאַניטאָבאַ די געלעגענהייט פאַרצושלאָגן א קאָנטראַקט, אויף א קאָנקורענץ באַזיס.

און אָט דער "קאָנקורענץ באַזיס" איז אפנים די דערקלערונג פאַר דער פאַטריאָטישער האַנדלונג פון דער אלבערטער רעגירונג. אנב פאַרגעסט ניט פרעמיער בראונלי צו דערמאָנען אין זיין ברייוו צו פרעמיער ברעקען, אז ער זאָל למען השם ניט פאַרגעסן צו העלפן שאַפן א ברייטן מאַרק פאַר אלבערטער קוילן אין מאַניטאָבאַ . . .

די אונטערשטע שורה איז, אז אין האַנדלשאַפט איז קיין גוט-ברודערשאַפט ניטאָ. אין "פאַטריאָטיזם" און אַנדערע הויכע סענטימענטן זיינען דאָ ווירקזאַם נאָר דאָן, ווען ס'איז דאָ א גינסטיקער "קאָנקורענץ באַזיס". און, אויב אלבערטאַ וויל א ברייטערן מאַרק פאַר אירע קוילן אין מאַניטאָבאַ, וועט זי בעסער טאָן נאָכצוקומען דעם דאָזיקן "קאָנקורענץ באַזיס", איידער אפעלירן צו די געפילן פון דער מאַניטאָבער רעגירונג.

ווען דער רעגן גייט

(א בריוו פון לאָס-אַנדזשעלעס)

פון מ. שאַליט

א גאַנץ יאָר וואָרט לאָס-אַנדזשעלעס מיט אומגעדולד אויף די טעג פון ווינטער, ווען די גוטע רעגנס קומען צו באַזעטיקן אין באַפרוכטבאַרן די האַרשטיקע און לעבנדיקע ערד, אום זי זאָל געבן "ווייטען צו דעם זייער און ברויט צו דעם עסער".

לאָס אַנדזשעלעס לינט ביי דעם ברעג פון ים און ווי דער לענגראַרישער טאַנטעלאָ, ווערט די פאַרשמאַכט פון דאָרשט, דורכ'ן זומער שלעפּט די זון אַרויס די פייכקייט פון ים און דער ווינטער טראָגט עס אַוועק ערגעץ ווייט. "בעק איסט", ווי זיי זאָגן דאָ, און מיר מוזן וואַרטן אויף דעם חסד פון די וואָלקנס, וועלכע טראָגן זיך אַן פון די ווייטע לענדער אויבער'ן ים אום צו קריגן אונזערע נויטיקע רעגנס.

געוויינלאַך קומען די רעגנס באַלד נאָך "גשם בענשן". גלייך נאָך די ימים טובים, נאָר הושענה-רבה און שמיני עצרת, ווען מען לייגט איין די וועלט פאַר די מים — וואַסער, דערמאָנענדיק דעם זכות פון אַלע צדיקים וואָס זיינען געווען גוט צו גאָט און צו זיין פאָלק, קומט דער נאַסער חודש חשון, ווען עס עפענען זיך א "שערי שמים" — די טויערן פון הימל, מיט דעם שליסל וואָס געפינט זיך נאָך אין נאָט'ס האַנט, אין דער רעגן גייט . . . אַמאָל גייט ער שטאַרקער, אַמאָל — שוואַכער, אָבער ער גייט.

ווען דער רעגן גייט דאָ, גייט ער זייער נעלאַסן. ער גייט ניט מיט רוגזה, מיט קנאַקנדיקע דונערן און פייערדיקע בליצן, ווי אין אַנדערע פלעצער. ער קומט דאָ אַן גאַנץ רואיק, וואַשט ארום אַלע פון לאַנגן זומער פאַרשטויבטע הייזער, גיסט אָן פאַמעלאַך אַלע ליידיקע רעזערוואָאַרן, דרינגט אריין טיף אין דער געעפנטער מוטער-ערד, און אַלעס ווערט באַלעבט אין באַפרישט ווי נעהערוק . . . אזוי קומט ער איינציק מאָל דורך דעם פיר-מאָנאַט לאַנג רעגן סעזאָן ביז עס פילן זיך אויס ביי ניטיקע צוועלף-רייצן אינטשעס פון באַוואַסערונג.

הייז'אַר האָט זיך אָבער דער רעגן פאַרשפּעטיקט צו קומען. אָט קלאַפּט שוין דער "ניינצן—דרייסיק" אין טיר און עס איז נאָך אַלץ טרוקן. עפּעס האָט דורכגעשפּרייצט אביסל בעפאָר יום-טוב, און "נאָמאָר!" . . . שוין איינציק מאָל האָט דער וועטער נביא אָנגעזאָגט דורך די פייפערס אז דער רעגן קומט. ער טראָגט זיך פון דער קאַלטער אַלאַסקאַ, פון די ווייטע ים ברענגט, און יעדער מאָל איז עס געווען אן אנטוישונג . . . יעדעס מאָל האָט ער עפּעס אן אנדער אויסרייד פאַר ניט קומען אהער: דאָס האָט אים דער ווינט פאַרקערעוועט אָן א זייט, און דאָס האָט אים די קעלט פאַרוואַנדלט אין א שניי-ווייס ערגעץ אין די בערג, — אַלץ גוטע תירוצים נאָר קיין וואָרעם קאָן מען דער-מיט ניט קאָכן . . . און דאָ שטיינען די ווייזנערטענער און די סעדער, די עלדער און די וועלדער און זאָגן אַלץ: "נו, וואָס וועט זיין?!" . . . פייערן האָבן דער-ווייל פאַרניכטעט דעם בעסטן טייל פון די וועלדער אין פון דעם קלענסטן פונק פלאַקערט זיך פאַנאַנדער א געפערלאַכע שריפה אין די בערג און אין די וועלדער און מען שלעפּט צוזאַמען טויזנטער מענשען עס אויסצולעשן.

אין ארץ-ישראל, אָדער אפילו, לחבריל, אין רוסלאַנד אַמאָל, וואָלט מען שוין ביי אזא צושטאַנד נאָר ניט געשוויגן. מען וואָלט זיך באַלד געגומען צו די אויסגעפּרובירטע מיטלען פון תפילה, תשובה און צדקה; מען וואָלט זיך געקליבן אין די געבעט-הייזער און מען וואָלט געגאַנגען מיט געזאַנגען איבער די פעלדער; מען וואָלט געוויינט און געמאַכט דעם הימל וויינען און דער רעגן וואָלט ניט נאָר געגאַנגען, נאָר — געגאָסן! אזוי, אז אַפּטמאָל פלעגט מען דאַרפן זאָגן א ספּעציעלע תפילה, אז דער רעגן זאָל אויפהערן . . .

דאָ איז אָבער אנדערש. ערשטנס, ווער מען גייט עס אָן וואָס דער רעגן גייט ניט? מען ווערט שוין אזוי צוגעוואוינט צו די שיינע, מילדע וועטערן, אז מען בלינקט שוין נאָר ניט נאָכ'ן רעגן. און, צווייטנס, אז עס קומט צו תפילה טאָן, איז אן אויסגליך: די וועלכע עלטערע אידן וואָס גייען אויף זייערע אין שול, טראָגן שוין אויף זייערע אויסגעריבענע פּייעס אַלע צרות פון כלל ישראל. זיי מוזן אויפהאַלטן די שולן מיט א מנין, דריי מאָל א טאָג; זיי מוזן לאָזן הערן דעם "קול יעקב" ביים ראָוונען; זיי דאַרפן זיין דאָ געבער, די קלייבער און פאַרוואַרנער פון אַלע צדקות. בענשן לולב, שלאָגן הושענות, זיצן אין סוכה און עסן מצה. אַלעס, אַלעס, פאַלט אויף זיי. דאַרפן זיי אויך בעטן אויף א רעגן? . . . די יונגע, זיי זיינען, נעבאַך, אַפּ מיט אידישקייט און ראָוונען. אז זיי קריכן דורך דעם "קריש" מיט'ן "יזכור" מיט דער הילף פון ענגלש — איז א פייניקייט פון זיי, קאָנט איר פון זיי ניט דערוואַרטן, אז זיי זאָלן זאָגן די "תפילות נשמים" וואָס איז מייסטנס מיט קליינע אותיות, געדרוקט, און אָן נקודות, דערצו...

די גוים זיינען אביסל בעסער אָפּ פון אונז, אין דער הינזיכט. אָבער אויך זיי האָבן אַפּטמאָל בילכערע און מער פריילאַכערע פלעצער, ווי אין קלויסטער. לייענען א פייפער, כאָפּן פרישע לופטן, ריידן פּאָליטיק און פיל אַנדערע נויטיקע זאַכן, וואָס מען קאָן עס טאָן נאָר אין זונטאָג, ווען דער טאָג איז שיין. די זון שיינט און מען קאָן הנאה האָבן פון לעבן. דאַרפן זיי בעטן אויף רעגן? ! בלייבט איבער דער אויסער פאַרמער און גערטנער ביי וועמען דער רעגן איז א פראַגע פון לעבן. איז ער שוין אָבער אזוי פאַרזאָרגט און פאַרנומען מיט זאָרגן פון טעפּעסעס, רענט און שוועריע ארבעט, אז אנשטאָט תפילה טאָן שפּייט ער אויס זיין טאַבעקע-קייעכע און זאָגט ארויס א זידל וואָרט אָדער א קללה אויף דעם אָדרעס פון דעם זון און דער מאָמען און גייט כאַפּן א גוטן דרימל אונ'ם בערן פרייען הימל.

און דערווייל ווערן די טריקעניש אַלץ מער פאַרשטאַרקט. עס איז טרוקן אין אַלע דורך דעם "קריש" מיט'ן "יזכור" מיט אַלץ שטאַרקער פון טאָג צו טאָג. מען בראַכט און מען שטעכט. מען שיסט און בלוט פאַרגיסט זיך אַלץ פאַר דאָס טייער ערע ביסל געטראַנק. אין רוסלאַנד איז אַמאָל געווען א "אידישע פּראַגע" און דאָ איז די "ספּיריטיזשע פּראַגע". רק מען כאַפּט, מען פאַרשפּאַרט, טויזנטער לעבנס ווערן צעקראַכן אין די פאַרברענכס, ווערן פאַרמערט און פאַרגרעסערט, און פון דעם פּאָליסמאַן מיט דעם פּרעזידענט, זיינען אַלע ביזיי מיט פאַרשטאָרקערן דאָס טריי קעניש אין לאַנד.

יאָ, דער רעגן גייט, ערגעץ אַנדערש, אָבער ניט דאָ. דאָ איז שיין און טרוקן...

"עם-הספר" גייט פאַראויס

(א בריוו פון ארץ-ישראל)

פון ש. שווארץ

דאָס לאַטיינישע שפּריכוואָרט "אין צייט פון קריג שווייגן די מוזן" פּאַסט זיך ניט צו די אידן, דעם "עם הספר"; באַזונדערס נישט אין ארץ-ישראל. ניט קוקנדיק דערויף וואָס שוין עטלאַכע חדשים לעבן מיר דאָ אין א "קרינס-צייט" וועלכע האָט זיך איינגעלאַך אָנגעהויבן נאָך אין מאַנאַט יולי, פאַר די גרויסע געשעענישן; ניט קוקנדיק אויף דער פּאַליטישער און געשפּאַנטער לאַגע, ווערט די קולטורעלע אַקטיוויטעט ניט שוואַכער אין קלענער. ארץ-ישראל, אַלס נייסטיקער, און ספּעציעל ליטעראַרישער צענטער גייט זיך איר וועג אומגעשטערט. מ'קאָן אפילו זאָגן, אז די ליטעראַרישע אַרבעט איז געוואָרן אינטענסיווער פאַר דער לעצטער צייט.

די פילע העבראיישע פאַרלאַגן פּראָדוצירן ביכער מאַסנווייז. "חכיר", "אמנות" "מצפה", די "שטיבל" אַפּטיילונג פון ארץ-ישראל און די קלענערע פאַרלאַגן האַלטן אין איין דרוקן נייע ווערק פון אָריגינעלע און סיי איבערזעצונגען. לאָ מיר זיך צוערשט אָפּשטעלן אויף די לעצטע.

"מצפה", דער יונגער העבראיישער פאַרלאַג וואָס אין אַנערגעדעט געוואָרן דורך געוועזענע לעגיאָנערן פון אַמעריקע, האָט פאַרענדיקט די עפנטלאַכונג פון דר. הערצל'ס "טאָגביכער", זעקס בענדער אין העבראיישע. דאָס איז געווען די בעסטע מתנה וואָס מיר האָבן דאָ געקראָגן אין משך פון יאָר 1929. הערצל'ס ציוניס-טישער לעבן פאַר'ן ציוניסטישן אידעאַל קאָן מען אַמבעסטן פאַרשטיין אין פילן דורך זיינע מייסטערהאַפטע "טאָגביכער" וואָס זיינען געווים זיין וויכטיקסטע ליטעראַרישע שאַפונג. אין די טאָגביכער זעען מיר פאַר זיך בולט'דיק הערצלען דעם מענש, דעם קינסטלער און מער פון אַלעמען הערצלע'ן דעם פּאָליטיקער. איצט, ווען ס'נייט אַן גראַדע אין ארץ-ישראל אזא העפטיקער אידעאַלאָגישער שטרייט ארום הערצל'ס ירושה; איז די דערשיינונג פון די "טאָגביכער" אין העבראיישע, אין דער שפּראַך פון דעם ארץ-ישראל'קיקן אידענטום, אודאי א "דבר בעתו".

מיט גרויס אינטערעס איז דאָ אויף אויפגענומען געוואָרן דאָס צווייטע פונ'ם דעמאָנסטעלע ווערק וואָס "מצפה" האָט נאָך וואָס אָפּגעדרוקט אין א העבראיישער שער איבערזעצונג, די "עראינערונגען" וועגן מאַקס נאָרדאָו, הערצל'ס נאָענטסטער פריינט און מיטהעלפער. דעם מאַטעריאַל פאַר דעם ווערק האָט מאַראַם נאָרדאָו גע-פונען אין די פילע נאָטיצן און בריוו לעטער וועגן אַרבעלינ באַשטימט פאַרבליבן נאָך נאָרדאָו'ס טויט אין זיין קאַבינעט. אָבער מען מוז צוגעבן, אז די מאַטעריאַלן זיינען גלעט צענדיק באַאַרבעט געוואָרן, און דאָס בוך מאַכט א געוואַלדיקן רושם. ס'איז א יום טוב פאַר יעדן העבראיער צו האָבן דאָס בוך אין דער גוטער איבערזעצונג פונ'ם יונגן און באַנאַבטן פּאָעט י. ליכטענבוים. נאָרוי'ס שטאַרקע און טעמפּעראַמענטפולע פּערזענלאַכקייט, זיין טיפער אידעאַליזם, זיין איבערגעבנהייט דעם אידישן פאָלק, זיין קאַמף פאַר'ן אמת, פאַר יריד, פאַר גערעכטיקייט — אַט דאָס אַלעס שפּיגלט זיך אָפּ אין הארמאָנישע פאָרמען אין די "עראינערונגען".

"דביר" זעצט פאָר זיין פילפאַכיקע פאַרלעגערישע טעטיקייט. ער האָט לעצטנס ארויסגעגעבן אין העבראיישער אויסגעגעבן שלום אש'ס "די מוטער", דאָס קלאַסישע ווערק וואָס איז אן אמת'ע אָפּאָטעאָזע פון דער אידישער פרוי, און א נייעם באַנד שלום עליכמ'ס ווערק, נעמלאַך, זיינע קאָמעדיעס, אין דעם פייענעם קאָוויטש, וועלכער האָט זיך שוין לאַנג קונה שם געווען מיט זיין באַאַרבעטן שלום עליכמ'ן אין העבראיישע. צווישן די קאָמעדיעס געפינט זיך אויך "האוצר" וואָס די "חבימה" שטעלט איצט פאַר אין איר העבראיישן טורנע צוזאַמען מיט "כתר-דוד".

"דביר" האָט אויך געדרוקט פּראָפעסאָר יוסף קלויזנער'ס ווערק אין דרייען בענדער (פיר ביכער) וואָס אַנטהאַלט קריטישע ארבעטן קלעקן וועגן דער נייער העבראיישער ליטעראַטור. ס'איז אין אמת'ן מער ווי פּשוט'ע ארטיקלען; מיר האָבן דאָ פאַר זיך גאַנצע מאָנאָגראַפיעס, ווי למשל, וועגן ביאַליק'ן אָדער טשערניכאָווסקי'ן. קלויזנער איז א גלענצענדיקער קאָמענטאַטאָר פון ליטעראַטור, און ס'איז קיין ספק ניט, אז יעדער העבראיישער לעזער אָבער מער פון אנדערע, אונזער יוגנט, וועט לייענען די ארטיקלען מיט דעם גרעסטן פאַרגעניגן. אונזערע שיילערס און שילערנס געפינען דאָ דעם בעסטן שטאָף צו לערנען אין צו פאַרשטיין דער העבראיישע ליטעראַטור פון הייגנטקען און פון פרויערדיקן דור.

"דביר" האָט אין דער זעלבער צייט ארויסגעגעבן צענטליקער ביכלאַך פאַר יונגווארג און אַנטהאַלט דערציילונגען אין לידער פון אונזערע בעסטע שריפטשטעלער, אויף דעם פאַרשטאָרבענעם דר. שמחונ'ס אידישע נעשיכטע (צווייטער באַנד, און א רייע ווערטער ביכער.

ספּעציעל פאַר דער יוגנט באַשעפטיקט זיך דער פאַרלאַג "אמנות" וואָס געפינט זיך אין תל-אביב, וואו ס'געפינען זיך כמעט אַלע אונזערע פאַרלאַגן. "אמנות" האָט לויט'ן פאַרשלאַג פונ'ם וועד החינוך, אָנגעהויבן א נייע שריעט ביכלאַך מיט'ן אַלגעמיינעם נאָמען "מגלות" וואָס זיינען באַשטימט פאַר דער שול יוגנט. דער אינהאַלט פון די ביכלאַך, וואָס זיי-ער צאָל איז שוין ארבער זיבעציק, איז הערכסט פאַרשיידנאַרטיק. מיר געפינען דאָ בלעטערישקייט פון די בייידע קלענערע פּראָווינץ-שטעט. אויך דערזשיינט האָט אין די לעצטע חדשים געהאַט צו פאַרציכענען א גרויסע מאַס פון טעטיקייט, קאָלנאַרי לייגט גרויס האָפענונג אויף דעם נייי-דראַראַנזירטן ברענטש, און לויט די באַריכטן פון א דעלעגאַט, איז צו דער וואַרטן אז אין העבראיישער עלעמענט פון די געוועזענע תלמידים פון דער דאָרטיקער תלמוד תורה וועלן אריינבריינגען נייי לעבן אין יענעם ברענטש. אָבער מערק-ווערדיק, דר קלענערע פונקטן אין די פאַרווארפענע שטעטלאַך ציינן אַרויס גרויסן אינטערעס און גוואַלדיקע התלהבות אין דער יוגנט באַוועגונג. ווען ס'איז דיסקוטירט ווערן געוואָרן די פראַגע פון ארויסשיקן אָרגאַניזאַטאָרן און רעדנער אין די קלענערע ערטער מיקומות, האָט מען זיך געקענט שטעלן די פראַגע, פאַרוואָס זאָל ניט זיין פאַרקערט, זאָלן די קלענערע ערטער ארויסשיקן פּראָפּאַגאַנדע פאַר די גרעסערע שטעט? ווען מעלוויל, עסטעוואַן, מעלגעווען אנוועזנד א גרויסע מאַסע פון דער אידישער באַפעלקערונג.

די זיצונגען פון דער קאָנפערענץ

2 טעג האָבן אָנגעהאַלטן די זיצונגען פון דער קאָנפערענץ. ס'איז געווען א נחת רוח זיך צוצוהערן צו. די אַלע פאַרהאַנדלונגען וואָס האָבן זיך געפירט עכט פאַראַלאַמענטאַריש; באַריכטן, דעבאַטן, רעזאָלוציעס, זיצונגען פון פאַרשיידענע קאָמיסיעס, הכל מכל. כל פון אן אמת'ן פאַראַלאַמענט. ס'איז א פריילאַכע דערשיינונג אז א שטאָלץ פאַר דעם קאָנאַרער אידנטום אז אונזער יוגנט איז איבערגעגעבן צו אונזערע אידעאַלן מיט'ן גאַנצן "האַרץ". באַזונדערס ווען מען נעמט אין אַכט, אז דאָס קליינע הייפעלע אידן, צעזייט און צעשרייט אויף דעם גרויסן שטח פון די פּרייריס; אָפּגעריסן און טויזנטער מיילן ווייט פון די אידישע צענטערן, זאָל זיין אין נייסט פאַרבונדן מיט דר אַלע אידעלע שטרעבונגען פון גאַנצן כלל ישראל. כמעט אַלע דעלעגאַטן האָבן באַטאָנט, אז די אויפגאַבן פון דער ארגאַניזאַציע זיינען מייסטנס קולטורעל-דערציערישע, אינ'ם גייסט פון מאָדערנעם נאַציאָנאַל-ציוניסטישן אידעאַלן.

לויט די אָפּגעגעבענע באַריכטן צייגט זיך ארויס אז די שטאַרקסטע און פּראָדוקטיווסטע ארגאַניזאַציעס זיינען די פון סאַסקאַטון און די פון ערמאָנטאָן, ווייניר פּשוט'ע ארטיקלען; מיר האָבן דאָ פאַר זיך גאַנצע מאָנאָגראַפיעס, ווי למשל, וועגן ביאַליק'ן אָדער טשערניכאָווסקי'ן. קלויזנער איז א גלענצענדיקער קאָמענטאַטאָר פון ליטעראַטור, און ס'איז קיין ספק ניט, אז יעדער העבראיישער לעזער אָבער מער פון אנדערע, אונזער יוגנט, וועט לייענען די ארטיקלען מיט דעם גרעסטן פאַרגעניגן. אונזערע שיילערס און שילערנס פון פאַרשיידענע קאָמיסיעס, הכל מכל. כל פון אן אמת'ן פאַראַלאַמענט. ס'איז א פריילאַכע דערשיינונג אז א שטאָלץ פאַר דעם קאָנאַרער אידנטום אז אונזער יוגנט איז איבערגעגעבן צו אונזערע אידעאַלן מיט'ן גאַנצן "האַרץ". באַזונדערס ווען מען נעמט אין אַכט, אז דאָס קליינע הייפעלע אידן, צעזייט און צעשרייט אויף דעם גרויסן אינטערעס און גוואַלדיקע התלהבות אין דער יוגנט באַוועגונג. ווען ס'איז דיסקוטירט ווערן געוואָרן די פראַגע פון ארויסשיקן אָרגאַניזאַטאָרן און רעדנער אין די קלענערע מקומות, האָט מען זיך געקענט שטעלן די פראַגע, פאַרוואָס זאָל ניט זיין פאַרקערט, זאָלן די קלענערע ערטער ארויסשיקן פּראָפּאַגאַנדע פאַר די גרעסערע שטעט? ווען מעלוויל, עסטעוואַן, מעלגעווען אנוועזנד א גרויסע מאַסע פון דער אידישער באַפעלקערונג.

די ציוניסטישע פראַקציע אין דער קאָנפערענץ האָט אויסגעלייגט אַ גאַנץ פּروגראַם פון אַרבעט אין דער צווישן-צייט, אַזוי ווי אויפבויען אַ נייע ווילע פון אַרבעטער-הייזער, אויפבויען אַ נייע שול אין תל-אביב, אויפבויען אַ נייע שול אין יעראוזאַלעם, אויפבויען אַ נייע שול אין טיבעריאַס, אויפבויען אַ נייע שול אין צפת, אויפבויען אַ נייע שול אין חברון, אויפבויען אַ נייע שול אין מגדל, אויפבויען אַ נייע שול אין אַלמאַנאַ, אויפבויען אַ נייע שול אין אַלמאַנאַ, אויפבויען אַ נייע שול אין אַלמאַנאַ